

Hur kopplar (O)mänskligt lärarmaterial till skolans styrdokument?

Till vem riktar sig materialet?

Materialet är i första hand avsett för lärare på gymnasiet, framför allt lärare i historia. Flera av övningarna kan också användas i grundskolans årskurs 8 och 9. Det avgörs bäst av lärare som undervisar på den nivån i ämnen som omfattas av materialet.

Fokus är historiskt, men materialet går att använda i andra ämnen också. Arbetar ni med detta ämne som ett tema på skolan, ger det troligen mest att jobba ämnesövergripande och inkludera naturvetenskap/biologi. Då kan temat bearbetas utifrån alla tänkbara perspektiv. Övningarna i materialet är klara att använda. Men vilka som ska användas och hur är upp till läraren och kanske även eleverna. Materialet är inte gjort för att eleven ska ha ett eget exemplar, utan för att läraren ska välja ut de övningar som passar i den undervisning som bedrivs i temat.

Hur förhåller det sig till skolans styrdokument?

Den svenska skolan lider inte brist på innehåll i undervisningen. Snarare råder det stofffrångsel, vilket är extra tydligt i samhällsvetenskapliga ämnen. Styrningen av innehållet i undervisningen sker genom det centrala innehållet skolans styrdokument, i detta fall främst i ämnesplanerna.

Det är viktigt, när ett "nytt" tema eller material introduceras i skolan, att det utformas så att det tangerar det centrala innehållet och därigenom ger eleven möjlighet att uppfylla målen i ämnet. Då finns det möjlighet att använda materialet i den reguljära undervisningen.

Därigenom ökar temats och materialets användbarhet.

Här följer kopplingar till centralt innehåll och mål i styrdokumentet:

Grundskolan

Historia

Genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar

att utveckla sin förmåga att

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv, och använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används.

Undervisningen i historia ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 7–9

Imperialism och världskrig, cirka 1800–1950

- De båda världskrigen, deras orsaker och följder. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag.
- Historiska berättelser från skilda delar av världen med skildringar av människors upplevelser av förtryck, till exempel i form av kolonialism, rasism eller totalitär diktatur och motstånd mot detta.

Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid

- Demokratisering i Sverige. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.
- Framväxten av det svenska välfärdssamhället.

Hur historia används och historiska begrepp

- Hur historia kan användas för att skapa eller stärka nationella identiteter.

Samhällskunskap

Genom undervisningen i ämnet samhällskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 7–9

Rättigheter och rättsskipning

- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.

Gymnasiet

Historia

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
- Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.

Undervisningen i kursen 1a1 och 1b ska behandla följande centrala innehåll:

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Undervisningen i kursen 2a ska behandla följande centrala innehåll:

- Tematiska fördjupningar kring historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.

Samhällskunskap

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Undervisningen i kursen 1a1 och 1b ska behandla följande centrala innehåll:

- De mänskliga rättigheterna, vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Undervisningen i kursen 2 ska behandla följande centrala innehåll:

- Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och jämställdhet, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor.
- Tematisk fördjupning i samhällsfrågor.

Sociologi

Undervisningen i ämnet sociologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om hur människor och samhället formar varandra, utifrån olika teorier och teoretiska perspektiv.
- Förmåga att diskutera samhällets, egna och andras attityder samt diskutera handlingar och värdera olika ståndpunkter.

Undervisningen i kursen sociologi ska behandla följande centrala innehåll:

- Skapandet av samhällen, kulturer, identiteter, sociala processer och socialisation.
- Sociala normer och kategoriseringar av människor.
- Diskriminering, jämställdhet och likabehandling.

Religionskunskap

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller.
- Förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till kristendomen, andra religioner och livsåskådningar.

Undervisningen i kursen 1 ska behandla följande centrala innehåll:

- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Analys av argument i etiska frågor med utgångspunkt i kristendomen, övriga världsreligioner, livsåskådningar och elevernas egna ställningstaganden.

Undervisningen i kursen 2 ska behandla följande centrala innehåll:

- Etiska begrepp, teorier och modeller. Tillämpning av dessa på frågor som är relevanta för karaktärsämnen, till exempel biomedicinsk etik, djuretik, miljöetik eller etik i mellanmänskliga relationer.

Naturkunskap

Undervisningen i ämnet naturkunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.
- Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling
- Kunskaper om hur naturvetenskap organiseras samt hur den kan granskas kritiskt och användas för kritisk granskning.
- Kunskaper om de naturvetenskapliga teoriernas betydelse för samhällets framväxt och för människans världsbild.

Undervisningen i kursen 1a1 och 1b ska behandla följande centrala innehåll:

- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet
- Naturvetenskapliga aspekter på, reflektion över och diskussion kring normer, rörande människans sexualitet, lust, relationer och sexuella hälsa.

- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.

Biologi

Undervisningen i ämnet biologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om biologins betydelse för individ och samhälle.

Undervisningen i kursen 1 ska behandla följande centrala innehåll:

Genetik

- Genetikens användningsområden. Möjligheter, risker och etiska frågor.

Biologins karaktär och arbetsmetoder

- Ställningstagande i samhällsfrågor utifrån biologiska förklaringsmodeller, till exempel frågor om hållbar utveckling.

Filosofi

Undervisningen i ämnet filosofi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om värdefilosofi, olika värdeteoretiska ståndpunkter och normativa etiska teorier samt deras tillämpning.

Undervisningen i kursen 1 ska behandla följande centrala innehåll:

- Värdefilosofi, dels olika värdeteoretiska ståndpunkter och normativa etiska teorier som handlar om vad som är rätt och orätt samt vad som utmärker ett gott liv, dels samhällsfilosofi som handlar om vad som är rättvist och vad som utmärker ett gott samhälle.

Psykologi

Undervisningen i ämnet psykologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om mänskliga beteenden, värderingar och föreställningar i olika sociala sammanhang.

Undervisningen i kursen 1 ska behandla följande centrala innehåll:

- Socialpsykologi och dess tillämpningar: hur människan påverkas och formas tillsammans med andra utifrån de grupper och organisationer hon eller han tillhör.

Tema

Om man på gymnasiet vill arbeta med hela innehållet i detta material som ett sammanhållet tema så lämpar det sig bra i kursen historia 2. Ett centralt innehåll i den kursen är:

- Tematiska fördjupningar kring historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.

Även i samhällskunskap 2 kan fördjupningar av olika slag göras. Ett av de centrala innehållen där är *Tematisk fördjupning i samhällsfrågor*.

En annan kurs som erbjuder goda möjligheter till att fördjupa sig ordentligt inom ett valt område är *Humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering*. Där kan tid frigöras till att gå på djupet i den problematik som behandlas i detta material. Här kan man också inom kursen ha ett ämnesövergripande anslag. I princip skulle hela kursen kunna ägnas åt (O)mänskligt.

Ämnets syfte:

- Undervisningen i ämnet humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering ska syfta till att eleverna fördjupar sina kunskaper inom ett valt kunskapsområde. Eleverna ska ges möjlighet att fördjupa ett vetenskapligt förhållningssätt, till exempel genom att diskutera teorier och pröva hypoteser.

Centralt innehåll i kursen:

- Fördjupning inom valt kunskapsområde. Exempel på kunskapsområden kan vara arkeologi, EU, freds- och konfliktfrågor, globala utvecklings- och rättvisefrågor, interkulturell kommunikation, kriminologi, litteratur på olika språk, lokala eller regionala studier, mediekommunikation, miljöhistoria samt tolkning och översättning. Samband mellan kunskapsområdet och omvärlden.
- Praktiska tillämpningar av kunskaper inom området, till exempel i samarbete med institutioner och organisationer i det omgivande samhället eller i form av till exempel fältstudier, rollspel och undersökningar.

